

Vluchten kan niet meer

Vijf jaar geleden verlieten wij Nederland als echte trendsetters, dachten we. We waren Nederland even beu. Het avontuur en de uitdaging om iets nieuws te beginnen lokte. We streken neer in Spanje, Andalusië, Alpujarras. De vallei aan de zuidkant van het hooggebergte, de Sierra Nevada, waar witte dorpjes dromerig aan de helling kleven tussen dansende amandelbomen en olijfgaarden; een romantisch en eeuwenoud, bijna bijbels, landschap.

We liepen per ongeluk tegen een oud dorps huis op, net niet vervallen genoeg om er veel zelf aan te kunnen opknappen. Het was drie keer te bekostigen van ons huisje in Utrecht, dat vier maal kleiner was. Een uniek huis, omgeven door een riante tuin met een eigen bron. Een bijzonder bezit in Andalusië.

We vertrokken in 2000 en dachten origineel te zijn door een Bed & Breakfast te beginnen. Van onze vrienden en familie begrepen we al dat we niet de enigen waren. (Een ieder kende wel een ander, die zoiets ergens op de wereld ook begonnen was). Hoezo origineel? we waren doodgewone trendvolgers. Maar de Alpujarras was tenminste nog niet ontdekt, zo dachten we.

Na twee jaar verbouwen, kwam het gruis onze neusgaten uit. Nog twee jaar en vele gasten later daalde het stof der euforie van het nieuwe leven neer. De Alpujarras is, vooral dankzij internet, ontdekt en overal om ons heen beginnen Engelsen, net als wij, heel origineel een B&B. Het romantische en authentieke leven waar we aanvankelijk voor kwamen is bijna verdwenen. De jeugd vertrekt naar de stad, de muilezels worden vervangen door tractors, waarmee de eeuwenoude ezelpaden worden verbreed. Leegstaande huisjes worden verkocht voor woekerprijzen en rustiek verbouwd tot tweede woning.

Wat we zochten zal verdwijnen. De moderne wereld raast de vallei binnen. Toch is ons leven hier ontegenzeggelijk rustiger, schoner en eenvoudiger dan in het hoge noorden. Ik klets met de buurvrouwen over het weer, hun kwalen of de maaltijd. Ik luister naar het verdriet van José die net Regina, zijn vrouw, verloor. Ik drink een glaasje wijn met een buurman, hij beweert nooit iets anders te drinken en noemt mij 'bonita'. Van Brenda, de Engelse overbuurvrouw hoor ik de laatste roddels over John en Jane, een maf stel dat met vier kinderen hoog in de bergen woont. Ik groet Raphaël en Manuelito amicaal, beiden zijn gek, de een door een verwrongen jeugd, de ander door te veel drugs. Ik probeer de verlegen Rosa uit haar schulp te lokken. Ik deel de zwijgende fantasieën van Pepe, de doofstomme. En we smullen van verhalen die de ronde doen over een bankrover in ruste. Hij woont met zijn aristocratische Engelse vrouw in een ruïne daar beneden in het dal.

Of zo'n leven in een nietig dorpje wel boeiend genoeg is, vroeg ik me aanvankelijk af. Gaan

we ons niet vervelen, is het niet te rustig? Integratie problemen, een taal leren, roddels en ruzie; macht en geld spelen ook in dit microleven op de berg de voornaamste rol. Onze burens en dorpsgenoten met hun gektes zijn niet veel anders dan in een doorsnee wijk in Nederland. Wellicht zien we ze hier meer uitvergroten en kleurrijk. Benauwender is de snelheid waarmee de 21ste eeuw met al zijn technologie om zich heen grijpt en veel kapot maakt. Daarvoor te vluchten heeft geen zin meer. De hele wereld, van Zuid-Marokko tot Noord-China is ermee behept.

De buurman

Wij hebben drie honden. Wat veel misschien, maar we zijn aan ze gewend en lezen en schrijven met elkaar. De oudste wilden we niet, maar ze bleef toch. Zij heet NoySi, wat in het Spaans Nee en Ja betekent. PoPoV is de jongste, zijn vader is tevens zijn grootvader, hij is wat clownesk, vandaar. Zijn moeder, Ramona, heeft dus dezelfde vader. Wandelen met onze honden is een dagelijks ritueel, 's morgens en tegen de avond opnieuw. Zin of geen zin zij staan er op, hun ingebouwde klok is omiskenbaar op tijd. Dus daar gingen we weer, vanochtend, de berg op.

Ik klauter langs het stijle ezelpaadje achter ons huis naar boven; langs geploegde akkertjes, het nooit droge waterkanaal en de amandelboomgaard. Binnen tien minuten is daar de ruige natuur. De honden hollen blaffend vooruit, de buurman tegemoet. Hij komt alweer naar beneden van zijn land. Over de schouder draagt hij een hak, waaraan een verweerde rieten mand bengelt. Zijn strooien hoed, breedgerand, beschermt de ogen. We stoppen beiden en blijven even praten. Hij maakt me een compliment over mijn bruine armen. Ik grap dat ik verder net zo wit ben als het laken waaronder hij slaapt, dat weet ik want ik zie hun was altijd buiten op het platte dak hangen. Ik illustreer mijn woorden door mijn t-shirt wat op te tillen en toon hem mijn witte buik. Hij kijkt er omfloerst naar en wil dan niet achter blijven. Terwijl hij me diep in de ogen kijkt begint hij omstandig, knoop voor knoop, zijn werkblouse los te maken. Er verschijnt een, door ouderdom dun geworden, wit hemd dat hij uit zijn broek trekt. Het volgende moment sta ik oog in oog met de witste en reinste buik, het vlees zo blank als je verwacht bij een jong kind. Mooi, schoon, sterk en glad. Nog voor ik klaar ben zijn buik te bekijken stroopt hij, wankelend op één voet, een broekspijp omhoog. Ik schiet te hulp. Het scheelt een haar of we verliezen beiden ons evenwicht. Ik behoed ons voor een partijtje spartelen, half ontbloot, op het stijle pad. Ik bewonder de benen van deze twee-en-zeventig jarige, ze lijken wel als van een jonge Adonis. Terecht dat hij ze me toont. Daar staan we dan: een oude gebogen man, met een door zon en hard werken gegroefd gelaat; en ik, in zijn ogen nog jonge bloem.

Hij propt het versleten hemd weer in de broek, de knoopjes worden één voor één weer door het knoopsgat geprutst. Ik kijk toe, hij lacht wat onhandig. Dan horen we het briezen van een ezel, die naar boven komt. Voorzichtig tastend zet hij zijn hoeven tussen de losse stenen. Mijn honden blaffen waaks. Het is 'de man die nooit meer lacht', hij zwoegt achter zijn ezel omhoog, haar staart in zijn hand. Wij stappen terzijde als hij passeert. Hij groet ons, een blik van verbazing en wantrouwen in de ernstige ogen. Wij groeten opgewekt terug, 'Hola'. De buurman en ik, we werpen elkaar een laatste glimlach toe en denken hetzelfde.

Rosa

Ze stond daar maar, avond aan avond. Rond twaalfen liet ik de honden uit voor een laatste plas en dan stond Rosa er nog steeds, de ene na de andere sigaret te roken. We graptten dat ze de dorpschoer was. Geen schoonheid, maar ze had mooi haar. Nu weet ik dat ze dat verft, pikzwart. Net als haar moeder, Rosario, die ik de heks noem; de heks en de hoer.

Ik leerde moeder en dochter beter kennen. Als ik tomaten uit de tuin bracht of een potje jam, dat Rosario niet mocht hebben want ze heeft suiker, maakte ik een praatje. Ze is dé roddelrubriek van het dorp, ze weet alles van iedereen. Ze is niet gemakkelijk ook, als iets haar niet aanstaat, scheldt ze er op los. Tegen haar gevel plassende honden jaagt ze met een bezemsteel door de straat. Gerucht van haar Engelse burenen duldde ze niet. Die zijn nu vanwege de boze buurvrouw verhuisd. Over de nieuwe Engelse bewoonster, die daar met haar twaalfjarige zoontje woont, zegt ze dat ze drinkt. Tegen mij doet ze altijd aardig, ik smeer haar dan ook stroop om de mond. Als ik haar iets breng, brengt zij ons weer wat. Vijgen, olijfolie, of zoals laatst een blik exportboter uit Holland.

Haar jongste dochter Lorena werkt in Andorra bij een bedrijf dat luxe produkten importeert. Eén keer per jaar komt ze in haar auto, vol delicatessen, naar huis. Vier zomerweken verkeert ze in gezelschap van moeder en zus. Ik zie wel dat deze dagen niet zonder stress verlopen. Lorena is veeleisend en verwend, Rosa en moeder moeten zich aanpassen. De laatste keer was ik getuige van haar vertrek, weer voor een jaar. De nieuwe rode Seat volgeladen met lekkers uit het geboortedorp voor Andorra. Rosario zwaait haar theatraal na met een betraand gelaat en een kanten zakdoekje in een slap handje. Ik troost haar een beetje en we praten wat. Ze verteld klagerig over haar leven, als weduwe met twee opgroeiende dochters.

'Arme Rosa,' zegt ze. 'Ze is een goed meisje, intelligent ook. Ze was veelbelovend. Ze was net vijftien toen haar vader stierf. Ze heeft zenuwen en fobieën, daarom rookt ze zoveel. Zware medicijnen krijgt ze ook, drinken mag ze niet, maar dat doet ze wel.' En of ze dat doet, laatst nog

zag ik haar op het dorpsfeest menig Cola -tic verorberen. En geloof me, de tics zijn hier niet zuinig. Ik aai Rosario nog wat over de rug, ze heeft een melancholieke bui en onthult Rosa's geheim.

'Het was een warme broeierige dag. Ik had het middageten klaar en vroeg Rosa haar vader te halen.' Ze veegde met het, tot prop verfrommelde, zakdoekje over haar ogen. 'Haar geschreeuw maakte dat ik haar achterna ging, naar beneden, naar de stal waar mijn man zou zijn.' Ze maakte het verhaal niet af. Maar ik wist het al. In de schemerige stal hing hij, als een marionet aan een touw. Ik stel me voor hoe de man daar bungelde, in en uit de schaduw voor het, met spinrag volgewoven, raam.

'Rosa is er nooit overheen gekomen. Lorena wel, die heeft haar leven op orde, maar ja, zij heeft haar vader ook niet gevonden,' zegt de moeder. Ze draait zich om en loopt haar huis in.

John en Jane

De lokalen zijn de pap, maar de buitenlanders zijn het zout in de pap. Als je tijdens de dis een smeuiig verhaal wilt vertellen, moet je het over de '*extranjeros*' hebben. Ik heb een heel receptenboek vol sappige stories. Gisteren bijvoorbeeld zag ik Jane lopen, een opvallende verschijning. Haar rode haren sprongen vanonder een knlaroze ijsmuts en dat bij 25 graden. Om haar heen hingen vier kinderen, een van tien en een van acht jaar. Een peuter van twee, een baby van een, en als ik me niet vergis was ze opnieuw zwanger. Ze heeft met niemand contact. Twee jaar woont ze nu bij John, in zijn huis hoog in de bergen. Hij bouwde dat 15 jaar geleden met zijn vrouw Ricarda. Het werd een echt Engels huis, met vloerbedekking tot in de badkamer. Ik mocht Ricarda wel, maar zag haar niet veel. Ze hield zich schuil op haar berg en las romans, hoezo escapisme. John werkte, hij hield land en huizen bij van buitenlanders, die hier niet permanent woonde.

Jane was de vriendin van Ricarda. Een volslanke roodharige met, zoals ik laatst iemand hoorde roddelen, vochtige dijen. Ze was getrouwd met een Amerikaan en bezocht Ricarda jaarlijks op haar berg. De vriendinnen daalden dagelijks af naar de plaatselijke kroeg, waar Jane viel voor Paco, de kroegbaas.

Bezwangerd vertrok ze weer naar Amerika. Een jaar later kwam ze terug, het kind in een draagzak. Opnieuw vond ze de route naar Paco's bar, pardon bed en negen maanden later wierp ze haar tweede kind. Het Amerikaanse huwelijk liep op de klippen en Jane kwam defintief naar Spanje. Paco, inmiddels getrouwd met de plaatselijke dorpschone, keurde Jane geen blik meer waardig. Maar gelukkig was daar John. Hij vond een huisje voor haar en timmerde haar bed, dat ze samen inwijdde. Zo gingen de geruchten.

Dit was drie jaar geleden. Vervolgens schreeuwde John Ricarda de berg af. De dorpelingen schudden het hoofd, hoe kon je nu zoiets doen. 'Maar,' zei hij openhartig, 'ik houd niet meer van haar'.

Ricarda vertrok naar Benidorm waar ze bij een bevriende homo met poedel introk. En Jane klauterde met haar twee kinderen aan de hand en een in de buik de berg op.

John, die er altijd prat op ging geen kinderen in deze 'verrotte' maatschappij te willen zetten, nam Jane en haar grut met welbehagen in zijn armen. Er kwam een vierde kind en het vijfde is dus in de maak.

Hij blijkt een geweldige vader, ook voor de oudste twee. Gelukkig maar, want het zou toch vreselijk zijn als de oudste twee kinderen op school te horen kregen dat ze van de kroegbaas zijn.

Manuelito

Iedere dag om één uur roept de buurman zijn zoon, "M a n u e l i t o", dan moet hij z'n pillen hebben. Zijn leven lijkt leeg en betekenisloos, maar hij is tenminste zonder zorgen en altijd vrolijk. Met zijn kleine vocabulaire herhaald hij iedere zin wel drie keer. Als ik met hem praat, herhaal ik mijn zinnen net zo. En ik moet zeggen, het maakt het gesprek heel geanimeerd. We praten beiden tegelijkertijd en herhalen elkaars zinnen.

Hoe het nou precies zo gekomen was met Manuelito wist ik nooit, tot vanmorgen. Ik wachtte samen met zijn vader Manuel op de bakker, die dagelijks luid toeterend het dorp in rijdt met zijn verse geurende broden. Senior vertelt graag aan een ieder, die hij weet staande te houden, wat hij zoal doet. In het begin wilde ik niet onbeleefd zijn en luisterde vele kwartiertjes naar zijn monoloog. Tegenwoordig probeer ik hem, als het even kan, te ontlopen. Voor de zoveelste keer moest ik zijn dagindeling aanhoren. De bakker liet op zich wachten en *el padre* sprak maar door, op zijn bekende staccato toon. En toen kwam het verhaal van zijn zoon tevoorschijn.

"Het was op 24 augustus van het jaar 1989 dat mijn zoon Manuelito, door een taxi, vroeg in de ochtend, werd thuis gebracht. We wisten niet wat er gebeurd was, hij sliep. En dag of twee later, hij sliep nog steeds, lieten we een dokter komen. 'Hij ligt in een coma,' kregen we te horen. Na drie dagen kwam een vriend langs, 'hoe gaat het met Manuel,' vroeg hij. Hij schrok zichtbaar toen hij hen daar als een dode zag liggen. Pas toen hoorden we wat er gebeurd was. Een mooie meid, een buitenlandse, had voor de grap wat poeder, cocaine of extasy of zoiets, in zijn cola-tic gedaan. Eerst was hij nog uitgelaten geweest. Hij had gedanst op een tafel, daarna was hij in elkaar gestort. Met zijn kop tegen de grond geklapt. Pas na dertien dagen kwam hij bij. Hij wist niks meer en kon niet meer praten; hij keek maar zag niets; hij stond maar wist niet hoe te

lopen. We hebben hem laten opnemen in een tehuis. Als een baby was hij, je gelooft het niet maar ze hebben hem weer leren praten, lopen en lachen. Hij functioneert, maar hij blijft niet ouder dan een kind van zes. Ja, mijn zoon hield van de vrouwen, dat was zijn grootste gebrek. Hij was veelbelovend, studeerde rechten. Hij zou advocaat geworden zijn.”

Ik hoorde de toeter van de bakker naderen en zei om het verhaal af te ronden: "arme Manuelito". Senior liep rood aan: "Arme Manuelito? Arme padre zul je bedoelen. Als ik niet zorg dat hij op tijd z'n pillen neemt dan gaat het helemaal verkeerd met hem." Verongelijkt over zoveel onbegrip mijnerzijds marcheerde hij hoofdschuddend naar huis, zijn dagelijks brood onder de arm. Ik beet op mijn lip, had het verkeerde gezegd, maar mijn hart ging uit naar het lege leven van Manuelito, al wist hij dat zelf niet.

Couleur locale

Twintig jaar geleden kwamen de pioniers met karakter, de hippies uit de jaren zestig als eersten de vallei binnen. Ze kochten voor een habbekrats huisjes op het land. Leerden de taal, boerden wat, leefden sober en simpel. Ze gingen op in de charme van de couleur locale. Tien jaar daarna kwamen de mensen met geld, ze kochten de grotere huizen als vakantiewoning of voor permanente bewoning. Ze investeerden in de verbouwing, er kwam een zwembad in de tuin. De huizenprijzen stegen fors, maar vergeleken bij de Engelse of Nederlandse huizenmarkt sprak men hier nog van een weldadige goedkoopte. De laatste vijf jaar stroomde de grote garde (lees Engelsen) binnen. Ze kochten her en der huisjes voor belachelijk (hoge) prijzen en lieten zich flink bij de neus nemen. Ondertussen genieten ze met hun bierbuiken en getatoeëerde armen van de goedkope 'booze'. Zonder enig benul van taal of cultuur begonnen ze hier een nieuw leven. Zo ging het in Zuid-Frankrijk en zo gaat het hier in het achterland van Zuid-Spanje en wellicht in de rest van de wereld.

De Spaanse overheid begint maatregelen te nemen om deze nieuwe bevolkingsexplosie tegemoet te komen. Dorpjes worden met nieuwbouw aan de rand uitgebreid, wegen worden verbreed, toeristische routes met rustiek ingerichte uitkijkposten worden aangelegd. Wij zien met lede ogen de oude tijd langzaam oplossen en plaats maken voor, ja, voor wat eigenlijk.

Ons buurdorp was tot voor kort onaangetast authentiek en sfeervol. De twee wijkjes, *barrio arriba* en *barrio bajo* werden gescheiden door de rivier, de *barranco*. 's Winters stroomde een woeste bergbeek zijn gesmolten sneeuw de berg af. In de zomer kabbelde het stroompje kalm in de schaduw van de stokoude tamme kastanjes. Deze groene zone midden in het dorp was uniek te noemen. Ik zeg was, want ze is niet meer.

Gisteren zag ik het met eigen ogen tijdens een bezoekje aan het dorp. Twee Engelse stellen zaten op de balkonnetjes van hun naast elkaar gelegen huisjes en ik maakte een praatje met ze. Twee jaar geleden kochten ze deze huisjes aan de rand van de barrio bajo. Vanwege het uitzicht op de tamme kastanjes, het stromen van de rivier en de zingende nachtegalen, verscholen in het voorjaarslover. De twee stellen uit Manchester waren gelukkig, ze woonden in de natuur.

Tot, op een dag, brullende motorzagen hen wekten. Voor de middag lag een tiental kastanjes om. Het gapende gat voor hun venster was benauwend groot. Hun Spaans ontoereikend om uit te vinden wat er precies aan de hand was. Weken volgden, waarin hun uitzicht werd gevuld door een grote gele bulldozer. De rivier werd in een betonnen buis gestopt. Vrachtauto's reden af en aan met kolossale keien, die in de bedding werden gestort, afgedekt met een laag beton en vervolgens asfalt.

'Het enige voordeel is,' zegt de Engelsman cynisch, 'dat ik nu voor mijn deur kan parkeren, vroeger liet ik m'n auto boven staan.' Hun woon-idylle is gereduceerd tot het uitzicht op een parkeerplaats. Een parkeerplaats vol met glanzend, gekleurd blik, de nieuwe couleur locale.